

POWOJENNE PRZEKSZTAŁCENIA WŁASNOŚCIOWE W ŚWIETLE KONSTYTUCJI

Piotr Tomasz Kociubiński

MONOGRAFIE LEX

LEX

a Wolters Kluwer business

POWOJENNE PRZEKSZTAŁCENIA WŁASNOŚCIOWE W ŚWIETLE KONSTYTUCJI

Piotr Tomasz Kociubiński

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2013

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne
Bartosz Stanisławski

Łamanie
Kamila Tomecka

Układ typograficzny
Marta Baranowska

.....
Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących
im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej
w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło.
A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.
.....

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska SA, 2013

ISBN 978-83-264-4342-8

ISSN 1897-4392

Wydane przez:
Wolters Kluwer Polska SA

Redakcja Książek
01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a
tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów / 11

1

**Skutki niekonstytucyjności powojennych aktów
ekspropriacyjnych / 15**

2

O metodzie / 24

3

Wejście w życie Konstytucji z 1997 r. / 31

3.1. Konstytucja z 1997 r. a wcześniejsze akty konstytucyjne / 31

3.2. Konstytucja z 1997 r. a ustawy przedkonstytucyjne / 39

3.3. Ustawodawstwo przedkonstytucyjne
jako *lex specialis* / 59

3.4. Problematyka przedkonstytucyjnych
aktów wykonawczych / 70

3.5. Przyrodzona godność człowieka
jako źródło praw i wolności / 73

3.6. Podsumowanie / 81

4

Konstytucyjna regulacja prawa własności / 83

4.1. Miejsce prawa własności w Konstytucji / 83

4.2. Zakres podmiotowy prawa własności / 85

4.3. Zakres dopuszczalnych ingerencji
w prawo własności / 94

4.3.1. Ograniczenia prawa własności / 96

- 4.3.1.1. Forma ustawy / 101
- 4.3.1.2. Zakaz naruszania istoty prawa własności / 108
- 4.3.1.3. Wartości uzasadniające ograniczenie prawa własności / 112
- 4.3.1.4. Zasada proporcjonalności *sensu largo* / 115
- 4.3.2. Wywłaszczenie / 117
  - 4.3.2.1. Definicja pojęcia / 117
  - 4.3.2.2. Zakres przedmiotowy i podmiotowy / 120
  - 4.3.2.3. Warunki dopuszczalności wywłaszczenia / 122
- 4.3.3. Przepadek / 136
- 4.3.4. Ciężary i świadczenia publiczne / 142
- 4.4. Podsumowanie / 149

5

Prawo do wynagrodzenia szkody w Konstytucji z 1997 r. / 152

- 5.1. Charakter prawa do wynagrodzenia szkody / 154
- 5.2. Przesłanki dochodzenia uprawnienia opisanego w art. 77 ust. 1 Konstytucji / 155
  - 5.2.1. Irrelevantność możliwości przypisania winy / 155
  - 5.2.2. Zakres podmiotowy / 156
  - 5.2.3. Organ władzy publicznej / 156
  - 5.2.4. Działanie / 158
  - 5.2.5. Niezgodność działania z prawem / 169
  - 5.2.6. Szkoda / 170
  - 5.2.7. Związek przyczynowy / 172
  - 5.2.8. Sposób i zakres kompensacji / 174
  - 5.2.9. Wymóg uzyskania prejudykatu / 178
- 5.3. Kwestia zupełności konstytucyjnej regulacji prawa do wynagrodzenia szkody / 183
- 5.4. Zakres temporalny prawa do wynagrodzenia szkody / 184
- 5.5. Podsumowanie / 191

6

Powojenne prawo konstytucyjne / 193

- 6.1. Zarys problemu / 193
- 6.2. Umocowanie Krajowej Rady Narodowej i Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego do wydawania aktów normatywnych / 195

- 6.2.1. Kwestia obowiązywania Konstytucji kwietniowej / **196**
- 6.2.2. Moc obowiązująca aktów normatywnych wydanych przez władze ludowe / **200**
- 6.2.3. Prawo konstytucyjne wczesnej Polski Ludowej / **206**
- 6.3. Podsumowanie / **212**

7

Legalność aktów ekspropriacyjnych / 214

- 7.1. Dekret o przeprowadzeniu reformy rolnej / **214**
  - 7.1.1. Dekret o przeprowadzeniu reformy rolnej a Konstytucja z 1997 r. / **214**
    - 7.1.1.1. Wzorzec kontroli / **216**
    - 7.1.1.2. Dekret o przeprowadzeniu reformy rolnej a konstytucyjna regulacja wywłaszczenia / **221**
    - 7.1.1.3. Wyzucie z własności nieruchomości ziemskich o charakterze rolniczym jako ciężar publiczny / **239**
    - 7.1.1.4. Przejęcie majątków ziemskich podmiotów niemieckich / **242**
    - 7.1.1.5. Przejęcie majątków ziemskich osób skazanych za określone przestępstwa / **248**
    - 7.1.1.6. Kwestia praw majątkowych obciążających przejęte nieruchomości / **250**
    - 7.1.1.7. Nowelizacja dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej / **252**
    - 7.1.1.8. Rozporządzenie z dnia 1 marca 1945 r. w świetle Konstytucji z 1997 r. / **266**
  - 7.1.2. Dekret o przeprowadzeniu reformy rolnej a konstytucje międzywojenne / **270**
    - 7.1.2.1. Dekret o przeprowadzeniu reformy rolnej a międzywojenna konstytucyjna regulacja wywłaszczenia / **270**
    - 7.1.2.2. Reforma rolna jako upaństwowienie nieruchomości ziemskich (o charakterze rolniczym) / **274**
    - 7.1.2.3. Konstytucyjna regulacja problematyki reformy rolnej / **276**

- 7.1.2.4. Wyzucie z własności nieruchomości ziemskich o charakterze rolniczym jako ciężar publiczny / **278**
- 7.1.2.5. Obywatelski charakter prawa własności w konstytucjach międzywojennych a dekret o przeprowadzeniu reformy rolnej / **279**
- 7.1.2.6. Zasada równości a reforma rolna / **282**
- 7.1.2.7. Kwestia praw majątkowych obciążających przejęte nieruchomości / **283**
- 7.1.2.8. Nowelizacja przejęcia majątków ziemskich osób skazanych za określone przestępstwa / **285**
- 7.1.2.9. Rozporządzenie z dnia 1 marca 1945 r. w świetle międzywojennych konstytucji / **285**
- 7.1.3. Dekret o przeprowadzeniu reformy rolnej w świetle Manifestu Lipcowego / **286**
- 7.2. Dekret o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa / **290**
  - 7.2.1. Dekret o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa a Konstytucja z 1997 r. / **290**
  - 7.2.2. Dekret o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa a konstytucje międzywojenne / **293**
  - 7.2.3. Dekret o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa w świetle Manifestu Lipcowego / **295**
- 7.3. Dekret o majątkach opuszczonych i porzuconych i ustawa o majątkach opuszczonych i porzuconych / **296**
  - 7.3.1. Dekret o majątkach opuszczonych i porzuconych i ustawa o majątkach opuszczonych i porzuconych a Konstytucja z 1997 r. / **296**
  - 7.3.2. Dekret o majątkach opuszczonych i porzuconych i ustawa o majątkach opuszczonych i porzuconych a konstytucje międzywojenne / **300**
  - 7.3.3. Dekret o majątkach opuszczonych i porzuconych i ustawa o majątkach opuszczonych i porzuconych w świetle Manifestu Lipcowego / **302**
- 7.4. Dekret o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy / **302**
  - 7.4.1. Dekret o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy a Konstytucja z 1997 r. / **302**

- 7.4.2. Dekret o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy a konstytucje międzywojenne / **308**
- 7.4.3. Dekret o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy w świetle Manifestu Lipcowego / **310**
- 7.5. Ustawa o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej / **310**
  - 7.5.1. Ustawa o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej a Konstytucja z 1997 r. / **310**
  - 7.5.2. Ustawa o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej a konstytucje międzywojenne / **316**
  - 7.5.3. Ustawa o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej w świetle Manifestu Lipcowego / **318**
- 7.6. Dekret o majątkach opuszczonych i poniemieckich / **318**
  - 7.6.1. Dekret o majątkach opuszczonych i poniemieckich a Konstytucja z 1997 r. / **318**
  - 7.6.2. Dekret o majątkach opuszczonych i poniemieckich a konstytucje międzywojenne / **321**
  - 7.6.3. Dekret o majątkach opuszczonych i poniemieckich w świetle Manifestu Lipcowego / **322**

8

Skutki niekonstytucyjności powojennych aktów

ekspropriacyjnych / 323

- 8.1. Dekret o przeprowadzeniu reformy rolnej na wokandzie Trybunału Konstytucyjnego / **323**
  - 8.1.1. Uchwały w przedmiocie powszechnie obowiązującej wykładni / **323**
  - 8.1.2. Postanowienia umarzające postępowanie / **324**
- 8.2. Kwestia utraty mocy przez akty ekspropriacyjne wskutek ich skonsumowania się a możliwość rozciągnięcia zakresu ich zastosowania na Ziemię Odzyskane / **328**
- 8.3. Data skutku ekspropriacyjnego powojennych aktów nacjonalizacyjnych / **329**

- 8.4. Utrata mocy obowiązującej przez przepis a możliwość jego przywołania w uzasadnieniu prawnym decyzji lub orzeczenia / **334**
- 8.5. Konieczność wydania przez Trybunał Konstytucyjny orzeczenia dla ochrony konstytucyjnych praw naruszonych przez akty ekspropriacyjne / **336**
- 8.6. Skonsumowanie się przepisu a utrata mocy obowiązującej / **340**
- 8.7. Kompetencja Trybunału Konstytucyjnego do orzekania w przedmiocie legalności aktów, które utraciły moc obowiązującą / **343**
- 8.8. Ostateczna decyzja lub orzeczenie naruszające konstytucyjne wolności lub prawa jako przesłanka dopuszczalności skargi konstytucyjnej na uregulowania ekspropriacyjne / **347**
- 8.9. Odszkodowawczy skutek bezprawności powojennych regulacji ekspropriacyjnych – propozycja rozwiązania / **348**
  - 8.9.1. Uwagi ogólne / **348**
  - 8.9.2. Przypadek szczególny dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej / **354**
  - 8.9.3. Rozwiązanie zgodne z dotychczasową linią orzecniczą Trybunału Konstytucyjnego / **362**
  - 8.9.4. Wysokość słusznego odszkodowania / **365**

9

Podsumowanie / 368

10

Wnioski *de lege ferenda* / 374

Bibliografia / **381**

Orzecznictwo / **399**

Wykaz skrótów

Akty prawne

- k.c.** ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
- Konstytucja** Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- Konstytucja kwietniowa** ustawa konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1935 r. (Dz. U. Nr 30, poz. 227)
- Konstytucja marcowa** Ustawa z dnia 17 marca 1921 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 44, poz. 267 z późn. zm.)
- Konstytucja z 1952 r.** Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej uchwalona przez Sejm Ustawodawczy w dniu 22 lipca 1952 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 1976 r. Nr 7, poz. 36 z późn. zm.)
- k.p.a** ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 267)
- k.p.c.** ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- o.p.** ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r.– Ordynacja podatkowa (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r., poz. 749 z późn. zm.)

- p.p.s.a.** ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 270 z późn. zm.)
- ustawa o TK** ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 z późn. zm.)

Czasopisma i publikatory

- A** Publications of the European Court of Human Rights. Series A: Judgments and Decisions
- Biul. PK** Biuletyn Prawa Karnego
- Dz. Pr. P. P.** Dziennik Praw Państwa Polskiego
- Dz. U. R. P.** Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej
- GSP** Gdańskie Studia Prawnicze
- KPP** Kwartalnik Prawa Prywatnego
- KPPubl.** Kwartalnik Prawa Publicznego
- M. Praw.** Monitor Prawniczy
- NP** Nowe Prawo
- ONSA WSA** Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych
- OSNC** Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
- OSNCK** Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Izba Karna
- OSNC-ZD** Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna. Zbiór Dodatkowy
- OSNK** Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna
- OSNKW** Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
- OSNP** Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
- OSP** Orzecznictwo Sądów Polskich
- OTK** Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego

OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy. Seria A
OTK-B	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy. Seria B
PiP	Państwo i Prawo
POP	Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
Prok. i Pr.-wkł.	Prokuratura i Prawo – wkładka
Prz. Pod.	Przegląd Podatkowy
Prz. Sejm.	Przegląd Sejmowy
PS	Przegląd Sądowy
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
Sam. Teryt.	Samorząd Terytorialny
St. Iur.	Studia Iuridica
St. Praw.	Studia Prawnicze
TPP	Transformacje Prawa Prywatnego
ZNSA	Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego
ZNUJ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego

Inne

ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka
KKZN	Komisja Konstytucyjna Zgromadzenia Narodowego
KRN	Krajowa Rada Narodowa
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
PKWN	Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
SN	Sąd Najwyższy
TK	Trybunał Konstytucyjny
WSA	wojewódzki sąd administracyjny

1

Skutki niekonstytucyjności powojennych aktów ekspropriacyjnych

Chyba mało które z praw określanych mianem podstawowych wywołuje na co dzień tyle sporów i emocji, poczynając od przedstawicieli zawodów prawniczych, poprzez przedstawicieli nauki, ideologów i polityków, na zwykłych ludziach skończywszy, co prawo własności¹. Jak się zdaje, naturalną potrzebą człowieka jest pragnienie nazwania określonej rzeczy czy miejsca „własnym”, czy to w znaczeniu pozytywnym – jako przedmiotu osobistych wyłącznych uprawnień, czy też negatywnym – jako obiektu wyłączonego ze swobodnego doń dostępu i korzystania przez podmioty trzecie. O własności i dziedziczeniu stanowił m.in. Kodeks Hammurabiego, pierwsze, a więc najstarsze księgi Biblii, jak również rzymskie Dwanaście Tablic. O własności i zabiegach o nią przeczytamy w homeryckich eposach, o swoim domu w Czarnolesie pisał Jan Kochanowski, zaś Aleksander Fredro prześmiewczo sprowadził zasady prawa sąsiedzkiego pomiędzy właścicielami dwóch sąsiednich nieruchomości do maksymy „wolność, Tomku, w swoim domku”. Prawo własności zarazem w sposób właściwie unikalny na tle wszystkich innych praw

---

¹ Często sprowadzane do jednego wyrazu, a mianowicie „własności”. W swej pracy postanowiłem obydwoma tymi terminami posługiwać się wymiennie, uważam bowiem, że właściwie są one na gruncie prawa, a dokładniej aktów konstytucyjnych dwudziestowiecznej Polski, synonimami. Może to jednak budzić pewne wątpliwości, jeśli porówna się art. 21 i 64 Konstytucji RP (zob. rozdział 4.1), choć moim zdaniem, ta różnica nie ma akurat znaczenia dla przedmiotu moich badań. Czym innym wszakże jest „prawo do własności”, któremu to terminowi wprost przypisuję odmienne znaczenie.

rodzi zupełnie ambiwalentne uczucia w zależności od statusu jednostki – uprawnionego tudzież zobowiązanego – którym się ona legitymuje. To samo zachowanie przez właściciela może być bowiem traktowane jako przejaw korzystania z przysługującego mu prawa w celu samorealizacji tudzież czerpania przyjemności, podczas gdy inni mogą je postrzegać jako zwykle niekulturalne naruszanie ciszy nocnej czy też chęć wywyższania się.

Koncepcja prawa własności na przestrzeni wieków przechodziła różnorodne przemiany, przyjmując postać czy to bardziej indywidualistyczną, czy to kładącą większy nacisk na funkcje społeczne. Jednak zupełnie nowe jej postrzeganie przedstawili dziewiętnastowieczni socjaliści i ich następcy, którzy w ogóle zakwestionowali własność prywatną, obrazowo uznając ją za kradzież, zawłaszczenie dobra wspólnego². Konsekwencją przyjęcia tego poglądu za obowiązujący przez prawodawcę było dążenie do wyrugowania jej z obrotu prawnego, a co najmniej – pozbawienie jej pierwszoplanowej roli.

Przejawem właśnie ideologii marksistowskiej były przeobrażenia własnościowe, jakie dokonały się na terenach Polski po ustąpieniu wojsk hitlerowskich Niemiec, cofających się pod naporem Armii Czerwonej. Przemiany te były zupełnie rewolucyjne i w dużej mierze niezgodne z poglądami i pragnieniami przeważającej części społeczeństwa polskiego, a szczególnie, co nie powinno dziwić, przedstawicieli – jak określiłby to Marks – klasy posiadającej, czyli właścicieli wyzrywanych z ich dotychczasowego mienia.

Poczucie zwykłej ludzkiej krzywdy towarzyszące tym przemianom, a także świadomość, iż dochodziło do nich wyłącznie w wyniku silniejszej pozycji wschodniego mocarstwa, nie zaś w wyniku demokratycznego przyzwolenia większości narodu, w chwili odzyskania suwerenności na przełomie 1989 i 1990 r. mogły w końcu znaleźć upust, zarówno w aktach prawnych, jak i publicznym jej wyartykułowaniu tłumionym przez cenzurę w ciągu niemal półwiecza.

Mimo upływu niespełna ćwierćwiecza do powszechnej reprivatyzacji nie doszło, widoki zaś na jej przeprowadzenie właściwie są już iluzoryczne. Byłym właścicielom i ich następcom prawnym pozostała

---

² Choć, gwoli porządku, należy zauważyć, iż ideologie zakładające wspólność wytworów przyrody i pracy ludzkiej w europejskim kręgu kulturowym kształtowały się również wcześniej, by wspomnieć chociażby o wczesnym chrześcijaństwie czy paragwajskich – o ile przyjąć ich przynależność do europejskiej myśli prawniczej – redukcjach jezuitów.

więc wyłącznie droga indywidualnego dochodzenia swych praw, kłopotliwa ze względu na jej czaso- i kapitałochłonność.

Wspomniane poczucie krzywdy często, by nie powiedzieć – zawsze, utożsamiane było z bezprawnością działań podejmowanych przez organy tzw. władzy ludowej. Przejawem tego jest mnogość prac poświęconych – choćby epizodycznie – tematyce rekompensat i reprivatyzacji³, a także liczne orzeczenia najwyższych instancji

---

³ Por. np. J. Antosiewicz, *Reprivatyzacja*, Warszawa 1993; Ł. Bielecki, *Nacjonalizacja nieruchomości ziemskich na obszarze południowo-wschodniego pogranicza Polski*, cz. 1 i 2, Rejent 2007, nr 5, s. 9, nr 6, s. 50; G. Bieniek, S. Rudnicki, *Nieruchomości. Problematyka prawna*, Warszawa 2006; P. Borecki, *Reprivatyzacja nieruchomości na rzecz gmin wyznaniowych żydowskich*, PiP 2011, z. 9, s. 61; A. Brzezińska, *Pozwany Skarb Państwa – mienie zabużańskie*, *Nieruchomości* 2003, nr 9; R. Budzinowski, *Przymusowe przejmowanie nieruchomości rolnych*, Warszawa 1985; Z. Cichoń, W. Hermeliński, *Sprawa mienia zabużańskiego przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w Strasburgu*, *Palestra* 2003, nr 1–2, s. 129; F. Cemka, *Problem mienia ofiar Holocaustu w Polsce (w:) Dobra kultury i problemy własności: doświadczenia Europy Środkowej po 1989 roku*, red. G. Czubek, P. Kosiewski, Warszawa 2005; I. Chabielski, *Odbudowa stolicy w świetle nowych dekretów*, PiP 1946, z. 4; P. Czechowski, *Dochodzenie roszczeń za przejęte na własność państwa grunty warszawskie z uwzględnieniem problematyki nieruchomości wchodzących w skład gospodarstw rolnych (w:) Współczesne problemy prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Edwarda Gniewka*, red. J. Gołaczyński, P. Machnikowski, Warszawa 2010; J. Czerwiakowski, *Gospodarka terenami w miastach i osiedlach*, *Palestra* 1961, nr 10; *idem*, *Kilka zagadnień wybranych z zakresu gospodarki terenami w Warszawie*, *Palestra* 1961, nr 1; *idem*, *Oddawanie terenów w Warszawie w wieczyste użytkowanie*, *Palestra* 1965, nr 6; *idem*, *Uprawnienia byłych właścicieli gruntów w m.st. Warszawie wczoraj i dziś*, *Palestra* 1985, nr 9, s. 18; *idem*, *Zasady prawne dysponowania terenami i budynkami na potrzeby publiczne w Warszawie*, PUG 1949, nr 6; W. Ćwiek, „Uwłaszczenie” przez zasiedzenie, czyli to, czego nie będzie, *Nieruchomości* 2006, nr 7; T. Domińczyk, *Mienie opuszczone i mienie poniemieckie*, PS 2007, nr 9, s. 5; *idem*, *Roszczenia rewindykacyjne a status prawny mienia poniemieckiego*, <http://ww2.senat.pl/k6/dok/sten/oswiad/andrzej/3601oa.pdf>, 2007 (data dostępu: 28 lutego 2013 r.); W. Dudek, *Międzynarodowe aspekty nacjonalizacji w Polsce*, Warszawa 1976; J. Dzwonczyk, *Reprivatyzacja w Polsce w dekadzie 1991–2001*, Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie 2003, z. 638; A. Fal, *Prawa (wieczyste) pod ochroną „w razie Niemców”*, *Nieruchomości* 2004, nr 4; T. Filipowicz, *Reprivatyzacja nieruchomości przejętych ustawą nacjonalizacyjną*, *Nieruchomości* 2008, nr 3, s. 12; A. Fiutowski, *Rekompensaty za mienie pozostawione za Bugiem*, *Nieruchomości* 2002, nr 2; P. Florjanowicz-Błachut, M. Wiącek, glosa do uchwały NSA z dnia 5 listopada 2007 r., I OPS 2/07, PiP 2009, z. 3; J. Forystek, *Problematyka nieruchomości zamiennych w dekrecie o gruntach warszawskich*, Rejent 2010, nr 12, s. 32; A. Gajewska, *Reprivatyzacja a konstytucyjnoprawne podstawy własności w III RP (w:) Ius et veritas. Księga poświęcona pamięci Michała Staszewicza*, red. D. Dudek, A. Janicka, W.S. Staszewicz, Lublin 2003; B. Garlacz, *Wypędzenia. Jak wysiedlano Niemców po II wojnie światowej*, cz. 1, *Nieruchomości* 2007, nr 5, s. 41; *idem*, *Wypę-*

Piotr Tomasz Kociubiński – doktor nauk prawnych związany z Katedrą Prawa Konstytucyjnego Uniwersytetu Jagiellońskiego; adwokat; specjalista w zakresie prawa konstytucyjnego, autor artykułów poświęconych tej tematyce.

■ W publikacji przedstawiono zagadnienie konstytucyjności powojennych przekształceń własnościowych, zarówno z perspektywy prawodawstwa ówczesnego, jak i obecnego.

■ Opracowanie zawiera dogłębną analizę tzw. aktów nacjonalizacyjnych oraz orzecznictwa ukształtowanego na ich tle, a także rozważania dotyczące m.in.:

- zakresu dopuszczalnych ingerencji w prawo własności,
- legalności aktów ekspropriacyjnych,
- przesłanek dochodzenia odszkodowania na podstawie art. 77 ust. 1 Konstytucji.

■ Prezentowane rozważania oparto m.in. na następujących aktach normatywnych:

- dekrete o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy,
- dekrete o majątkach opuszczonych i poniemieckich,
- dekrete o przeprowadzeniu reformy rolnej.

■ Autor przedstawia rewizję utrwalonych poglądów – wykazuje ich wewnętrzną sprzeczność i niekonsekwencję oraz proponuje rozwiązania *de lege ferenda*.

■ Książka jest adresowana do sędziów, adwokatów i radców prawnych, aplikantów zawodów prawniczych, a także osób zaangażowanych w proces legislacyjny. Będzie również ciekawą lekturą dla wszystkich interesujących się historią ustroju i prawa.

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-264-4342-8

9 788326 444342 8

Cena 99 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01

zamowienia.książki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl